ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 105, Haziran 2020, s. 32-50

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.43253>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
30.04.2020

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.06.2020

Prof. Dr. Savaş ÇEVİK

Selçuk Üniversitesi, İktisat
scevik@selcuk.edu.tr

Doç. Dr. Erol TURAN

Kastamonu Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
eturan@kastamonu.edu.tr

YENİDEN DAĞILIM TERCİHLERİNİN BELİRLEYİCİLERİ¹²

Öz

Çalışma bireysel düzeyde yeniden dağılım tercihinin belirleyicilerini analiz etmeyi amaçlamıştır. Bu amaçla hipotez geliştirmek ve ampirik bölüme dayanak oluşturmak üzere teorik ve ampirik literatür incelenmiştir. Ampirik inceleme yüzden fazla ülke için geniş bir zaman boyutunu kapsayacak şekilde toplanan anket verilerini içeren WVS/EVS verilerine dayanmaktadır. Sonuçlar, yaş, doğum yılı, cinsiyet, medeni hal gibi demografik ve sosyo-ekonomik değişkenlerin yeniden dağılım tercihlerini belirlemek bakımından anlamlı olduğunu göstermektedir. Rasyonel tercih yaklaşımını ve POUM hipotezini test etmek üzere gelir düzeyi, görece gelir ve eğitimin etkisini incelediğimizde bu yaklaşımlara paralel olarak değişkenler üzerinde negatif katsayılar bulunmuştur. Adalet, kadercilik, karşılıklılık, özgecilik ve güven gibi bireysel değer ve normlar anlamlı ve yeniden dağılım tercihinin etkileyen değişkenlerdir. Özellikle bireylerin yoksulluğun nedenine dair anlayışları yeniden dağılım tercihi üzerinde yüksek derecede etkilidir. Sosyal kimlik ve kültürün etkisini test etmek üzere, din, din ve dindarlık etkileşimi, siyasal ideoloji, sosyal sınıf ve

¹ Bu çalışma 7-8 Aralık 2018 tarihinde düzenlenen “2. Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresinde” sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Bu çalışma Kastamonu Üniversitesi BAP Koordinatörlüğü tarafından desteklenmiştir.

milliyetçilik incelenmiş ve bu değişkenlerin yeniden dağılımı etkilediği bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Yeniden dağılım, Gelir eşitsizliği, Bireysel tercihler, Sosyal tercihler, Rasyonel tercihler

THE DETERMINANTS OF PREFERENCES FOR REDISTRIBUTION

Abstract

The study examines the determinants of redistribution preferences at individual level. We first review theoretical and empirical literature to establish a framework for empirical analyses. Then, we provide the empirical evidence based on the data from World Value Survey (WVS) and European Value Survey (EVS) covering a hundred countries. Results reveal that demographic and socioeconomic factors such as age, birth cohort, gender, marital status influence the redistribution preferences. Income level, relative income, education are significant variables with negative coefficients in the line with traditional approach of economics and the POUM hypothesis. Besides, we examine further the effect of individual values, norms such as fairness, life control feeling, reciprocity, altruism and trust. All variables were significant, but especially fairness was higher coefficients. It considered religion, interaction of religion with religiousness, ideology, social class and nationalism as indicators of culture and identity. All variables, especially religion, were significant and important variables.

Keywords: Redistribution, Income Inequality, Personal Preferences, Social Preferences, Rational Preferences

1. GİRİŞ

Modern devletlerin en önemli fonksiyonlarından biri toplum üyeleri arasında gelirin dağılımında görece adaleti sağlamak üzere vergi ve harcama sistemleri aracılığıyla geliri yeniden dağıtmaktır. Devletin olağan vergi toplama ve harcama yapma faaliyetlerinin dahi, gelir dağılımını iyileştirmeye dönük bilinçli bir politika olmasa bile potansiyel yeniden dağıtıcı sonuçları vardır. Devletlerin bu işlevleri yaygın olduğu kadar da tartışma konusudur. Ne derece yeniden dağılımın “iyi” olacağı ya da devletin böyle bir fonksiyon üstlenip üstlenmemesinin arzulanırılığı, iktisatçılar kadar siyasetçiler arasında da üzerinde uzlaşma tesis edilememiş bir tartışma konusudur. Bu tartışmanın ötesinde, ülkelerin uyguladıkları yeniden dağıtıcı politikalarda ve genel olarak devlet faaliyetlerinin yeniden dağıtıcı sonuçlarında ülkeler arasındaki farklılıklar da açıklamaya muhtaç bir husustur. Mevcut uygulamaların demokratik yönetimlerde –en azından kısmen- vatandaş tercihleri olduğu düşünülecek olursa bireylerin yeniden dağılımın düzeyine ilişkin tercihlerinin nasıl oluştuğunu ve neler tarafından belirlendiğini açıklamak özellikle son yıllarda iktisat ve siyaset bilimciler arasında önemli bir araştırma konusu olmuştur. Çalışmanın konusunu işte bu son problem yani bireysel düzeyde yeniden dağılım tercihleri şekillendiren faktörlerin incelenmesi oluşturmaktadır.

Çalışma ikinci bölümde yapılan literatür incelemesine dayalı olarak hipotezler geliştirmekte ve temelde yeniden dağılımın belirleyicilerini üç grupta ele almaktadır: demografik faktörler ve gelir; bireysel değer ve normlar ve sosyal kimlikler ve kültür. Çalışma bu değişkenlerin etkisine dair hipotezleri yüzden fazla ülkede uygulanan anketlere dayalı veriler aracılığıyla am-

pirik olarak test etmektedir. Veriler Dünya Değerler Araştırması (WVS) ve Avrupa Değerler Araştırması (EVS) veri setlerinden birleştirilmesinden elde edilmiştir diğer çalışmalara göre daha geniş bir veri seti kullanıyor olmak avantajına sahiptir. Bunun yanında literatürde farklı çalışmalarda tartışılmış farklı tahminçileri bir arada incelemek de amaçlanmıştır. Bu da farklı tahminçilerin görece etkilerini birlikte değerlendirme olanağı doğurmaktadır.

Çalışma şu şekilde organize edilmiştir. İkinci bölüm yeniden dağılımın bireysel tercihlerini teorik ve ampirik literatür ışığında tartışmaktadır. Üçüncü bölümde bu literatür incelemesine dayalı olarak seçilmiş değişkenler, bunların yeniden dağılım üzerindeki muhtemel etkilerine dair hipotezler, veri ve yöntem ele alınmaktadır. Dördüncü bölümde analiz sonuçları sunulmakta ve sonuç bölümünde genel bir değerlendirme yapılmaktadır.

2. YENİDEN DAĞILIM TERCİHLERİNİN OLUŞUMU: TEORİK VE AMPİRİK LİTERATÜR

Geleneksel iktisadi yaklaşım bireylerin tercihlerinde rasyonel olduğunu ve belirli kısıtlar altında bireysel tercihlerin fayda maksimizasyonu motivasyonu ile şekillendiğini varsayar. Yeniden dağılıma ilişkin tercihlerin de herhangi iki mal arasındaki tercihlerden farklı olmayacağı dolayısıyla bireylerin gelirini (ya da tüketimini) en fazla artıracak yeniden dağılım politikalarını destekleyeceği yani kamusal politikaların (vergi ve harcama politikaları) oluşumunda da kişisel çıkar motivasyonu ile hareket edeceği düşünülür. Bu yaklaşım doğrultusunda harcama-vergi politikalarına ilişkin talepleri incelemeye dayanak teşkil eden açıklama (Meltzer ve diğerleri, 1981) tarafından ileri sürülmüştür ve (Meltzer ve Richard, 1981) kişisel çıkara dayalı bireysel harcama-vergi tercihlerinin toplumda basit bir siyasal denge de oluşturacağını ileri sürer: tercihlerin politik karara dönüşmesinde “medyan seçmen” karar vericidir. Dolayısıyla her seçmen kamu harcama ve vergi politikalarına ilişkin kendi çıkarı doğrultusunda tercihler yapar ve çoğunluk oylamasına dayalı demokratik bir sistemde karar almanın sonucu medyan seçmenin tercihine yakınsamak eğilimindedir.

Bununla birlikte, özellikle deneysel çalışmaların gösterdiği sağlam bir sonuç “kişisel çıkar”ın yeniden dağılıma desteği açıklamakta yetersiz kaldığı bunun ötesinde faktörlerin de yeniden dağılım tercihleri ile ilgili olduğudur (Camerer, 2003). Deneysel çalışmalarda kanıtlar yeniden dağılımdan kişisel çıkarın önemli olmakla birlikte bireylerin kendi çıkarına olmadığı durumlarda dahi yeniden dağılıma dair destek verebildiklerini göstermektedir (Esarey ve diğerleri, 2012). Aslında dağılımdan kişisel olarak maliyet yüklenecek yüksek gelirli bireylerin de yeniden dağılıma taraftar olabildiği dikkate alındığında kişisel çıkar dışında başkaca faktörlerin de yeniden dağılım tercihlerini şekillendirdiği düşünülebilir.

Bu olgu (Meltzer ve diğerleri, 1981) modelinin ötesinde açıklamaları gerektirmektedir. Alternatif bir açıklama bireylerin aslında bugünkü kullanılabilir gelirlerinden öte hayat boyu gelirlerini karar almada dikkate alacakları ve sadece bugünkü gelirlerinin değil gelecek gelire ilişkin beklentilerinin de yeniden dağılım tercihlerini etkileyebileceğidir (Bénabou ve diğerleri, 2001). Mobilite Beklentisi Hipotezi (Prospect of Upward Mobility – POUM) olarak bilinen bu görüşe göre eğer bireyler gelecekte üst gelir sınıflarında yer alacaklarını bekliyorlarsa yeniden dağılıma dair kararlarını bu beklentileri doğrultusunda alacaklardır. Yeniden dağılım politikaları uzun zaman etkili olacaklarından bireylerin bugünkü tercihleri gelecek pozisyonları ve gelirleri tarafından da şekillenecektir. Böylece bugün medyan gelirin altında olmakla birlikte daha az yeniden dağılım tercih edenlerin bulunması mümkündür. Dolayısıyla POUM hipotezi Meltzer ve Richard modelinden daha az yeniden dağılım öngörür (Alesina ve diğerleri, 2009) ki bu da

reel dünyada ülkelerde mevcut gelir dağılımı bozukluklarına rağmen düşük seviyede yeniden dağılım politikalarının varlığını açıklamaya yardım edebilir.

POUM hipotezi rasyonel ve faydalarını en fazla artırmayı kollayan birey varsayımından ayrılmaz. Sadece faydayı hayat boyu gelir ve geleceğe dair beklentilerle ilişkilendirir. Rasyonel davranışı bireyin kullanılabilir geliri ötesinde faktörlerle ilişkilendiren POUM hipotezinden biraz daha keskin bir açıklama bireylerin toplumdaki diğerlerinin durumunun (gelir eşitsizliğinin) kendi faydası üzerindeki etkisini de değerlendiriyor olduğu yaklaşımdır. Buna göre eşitsizliğin besleyeceği suç artışının yaratacağı negatif dışsallıklar ve eğitimin artmasının doğuracağı pozitif dışsallıklar da bireylerin fayda fonksiyonlarına dâhil olur. Yüksek gelirli bireyler eğitim artışından kendisine doğacak pozitif dışsallıkları ve suçun artışının kendisine doğuracağı negatif dışsallıkları da dikkate aldığından yeniden dağılıma –sadece bugünkü gelirini dikkate aldığı durumdan- daha fazla taraf olabilir. Genelde yüksek eşitsizliklerin yüksek suç oranlarına yol açtığı ileri sürülmektedir (Fajnzylber ve diğerleri, 2002). Buna karşıt çalışması beklenebilecek bir etki de şudur. Eğer adaletle ekonomik etkinlik arasında bir değişim oranı olduğu ve bireylerin etkinlik yönünde tercihleri de bulunacağı varsayımları kabul edilecek olursa, toplumun ve üyelerinin eşitsizlik artışından da kazançları vardır. Eşitsizlik daha çok çalışma yönünde teşvikler yaratır ve tüm toplum için ekonomik etkinliğinin artmasına katkı sağlar (Alesina ve diğerleri, 2009). Sonuç olarak bireylerin toplumdaki eşitsizliğin durumundan kazanç ve kayıpları sözkonusu olacaktır ve bunların da bireysel tercihleri şekillendirmesi beklenebilir.

Açıktır ki bu açıklamalar hala rasyonel ve kendi çıkarını gözeten birey varsayımı üzerine kurulur. Ancak özellikle davranışsal ve deneysel iktisattaki gelişmeler insanların tercihlerinin pür rasyonalite ile açıklanamayacağına dair yaygın bulgular ortaya koymaktadır. Çok sayıda çalışma bireysel tercihlerin oluşumunda psikolojik fayda ve maliyetlerin, bilişsel sapmaların ve eşitsizliğe karşı içsel motivasyonu şekillendiren kimlik, sosyal norm, bireysel değerler, kültür, adalet duygusu, özgecilik, ideoloji gibi sosyal çevrede karar almayı etkileyen geniş değişkenler setinin etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Aşağıda kapsamda değerlendirilebilecek ancak tek bir teorik bütünlükte ifade edilmesi zor bazı faktörler ele alınmaktadır.

2.1. Demografik ve Sosyo-Ekonomik Faktörler

(i) **Cinsiyet:** Cinsiyet çoğu çalışmada anlamlı bir değişken olarak değerlendirilmektedir. Genelde kadınlar erkeklerden daha fazla yeniden dağılım taraftarı olarak bulunmaktadır. Kadınlarla erkekler arasındaki bu farklılık fırsat eşitsizliklerinin doğurduğu (genelde çoğu ülkede kadınların eğitim seviyesi erkeklerden düşük kalmaktadır) eğitim seviyelerindeki farklılıklardan ve bununla da bağlantılı ideolojik farklılıklardan kaynaklanabileceği gibi (Alesina ve diğerleri, 2009), özgeciliğin kadınlarda daha fazla olması ile de ilgili olabilir. (Andreoni ve diğerleri, 2001). Andreoni ve Vesterlun (2001) özgeciliğin maliyeti yüksek olduğunda kadınların, düşük olduğunda erkeklerin daha özgeci olduğunu göstermektedir.

(ii) **İstihdam Statüsü:** Genelde işsizlerin yeniden dağılımdan muhtemel kazançları dolaşısıyla yeniden dağılıma daha fazla taraftar olmaları beklenir.

Öte yandan işgücü piyasasındaki tercihler bireylerin risk tercihleri ile de bağlantılı değerlendirilebilir. Sözgelimi “kendi işini yapıyor olmak” ya da “girişimcilik” daha yüksek risk tutumunu temsil eder ve bunlar daha az yeniden dağılım talep edebilirler. Ancak bu istihdam grubunda olanların yüksek gelir dalgalanmalarına muhatap olmaları dolayısıyla daha yüksek sigorta yani yeniden dağılım talep ediyor olmaları da olasıdır (Neher, 2012).

(iii) **Ailenin Etkisi:** Çocuklar ebeveynlerinin eşitsizlik, sosyal mobilité, adalete dair görüşlerinden etkilenebilmektedirler ve bu da onların yeniden dağılım tercihlerini şekillenmesi üzerinde etkili olur (Benebou ve diğerleri, 2006).

Ailenin yapısı ve organizasyonu bireylerin desteğe olan ihtiyaçlarını şekillendirebilir ve bu da yeniden dağılıma dair taleplerini etkiler (Todd, 1985) (Alesina ve diğerleri, 2007). Aile içi ilişkilerin şekli yeniden dağılıma olan talebi etkileyebilir. Sıkı aile bağlarının bulunduğu toplumlarda ailenin sağlayacağı destek devlet tarafından sunulacak refah politikalarına ihtiyacı azaltıp daha az yeniden dağılım talebi ile sonuçlanabilir. Böylece yeniden dağıtıcı işlev aile içinde gerçekleşebilir. Ancak bazı toplumlarda aile böyle bir fonksiyon görmüyor olabilir ve bireyler daha fazla yeniden dağılım talep edebilirler (Esping ve diğerleri, 1999).

Benzer şekilde medeni durumunda bir etkiye sahip olması beklenir. Genel olarak evlilik, hastalık ve işsizlik gibi çeşitli risklere karşı bir çeşit sigorta fonksiyonu görür (Hess, 2004). Bu bakımdan evli bireylerin bu tür risklere açık olan bekâr bireylere göre daha az yeniden dağılım talep etmesi beklenebilir (Neher, 2012).

(iv) **Eğitim:** Eğitim iki farklı etkiye sahip olabilir. Daha yüksek eğitim bireyi gelecek gelir statüsü hakkında daha iyimser yapıp daha az yeniden dağılım talep etmesine neden olabileceği gibi ideolojisini biçimlendirip eşitliğe daha duyarlı ve daha fazla yeniden dağılım taraftarı olmasına da neden olabilir (Alesina ve diğerleri, 2009).

2.2. Bireysel Değerler ve Adalet

(i) **Adalet Algısı:** Bazı çalışmalar gelirin elde edilme şekline dair algının yeniden dağılıma dair tercihleri etkilediğini bulmuştur. Gelirin “şans” ile elde edilmesi ile “çaba” ile elde edilmesine, toplumda yoksulluğun nedeninin “tembellik” olarak görülmesi ile “talihsizlik ve adaletsizlik” olarak görülmesinin yeniden dağılıma dair tutumları önemli derecede etkilediği görülmektedir (Alesina ve diğerleri, 2004) (Alesina ve diğerleri, 2009). Gelirin şansla elde edildiği durumlarda çabayla elde edildiği durumlara göre yeniden daha fazla arzu edilebilir bulunurken, talihsizlik / şanssızlık / adaletsizlik sonucu oluşmuş eşitsizlik durumlarında çabaya rağmen oluşmuş eşitsizliklere görece yeniden dağılım daha az tercih edilir bulunmaktadır. Bu sonuç, genel olarak düşük gelirli bireylerin yeniden dağılımdan doğacak transferleri hak edip etmediğine ilişkin görüşlerden ve/veya toplumda ekonomik adalete ilişkin kabullerden kaynaklanmaktadır.

(Alesina ve diğerleri, 2005) çaba-şans ilişkisinin genel olarak ülkelerin refah sistemleriyle de ilişkilendirilebileceğini ileri sürer. Sözgelimi ABD tipi bir dengede düşük yeniden dağılım düşük vergiler ve yüksek bireysel çaba/çok çalışma ile birliktedir ve gelir eşitsizliklerinin büyük bölümü çabadaki farklılıklarla izah edilebilirken Avrupa tipi bir dengede yüksek yeniden dağılım yüksek vergilerle birliktedir ve çaba ve emek arzı düşük olup gelir eşitsizliğinin önemli bir kısmı şansla ilişkilendirilebilir. Bu durum ABD ve Avrupa arasında yeniden dağılıma olan talebi açıklamakta da yardımcı olabilir (yeniden dağılımın arzu edilirliği ABD’de daha düşük Avrupa’da daha yüksektir).

(ii) **Karşılıklılık (reciprocity) Motivasyonu:** Deneysel çalışmalar karar alırken bireylerin materyal refahının ötesinde motivasyonlara sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bakımdan tercih ve kararları şekillendiren önemli motivasyonlardan biri “karşılıklılık”tır. Kamusal mal deneylerinde bireylerin belirli bir kişisel maliyeti göze alma pahasına işbirliğini ya da başkaca sosyal normları ihlal edenleri cezalandırma eğilimi içinde olduğunu göstermektedir. Karşı-

liklilik gerek sosyal psikoloji de gerek iktisatta hediye alma-verme gibi temel insan davranışlarını açıklamakta oldukça önemli bir kavram olarak görülür. Toplumda diğerleri ile olan mübadelelerde karşılıklılık duygularının seviyesi bireylerin yeniden dağılıma dair tercihlerini de şekillendirmesi beklenir. Eğer birey yüksek derecede karşılıklılık duygularına sahipse, yeniden dağılımdan kazançlı çıkacak olsa dahi yeniden dağılım gibi bir anlamda karşılıksız transferlere de mesafeli duruş sergileyebilir ve daha az yeniden dağılım taraftarı olabilir.

(iii) Sosyal Rekabet: Yeniden dağılımdan kazançlara rağmen yeniden dağılım aleyhi tutumlara yol açabilecek bir diğer durum sosyal rekabet olabilir. Corneo ve Grüner (2000) gelir dağılımının düşük gelirlilerin durumlarını iyileştirerek evlilik piyasalarında rekabeti artırabileceğini bu nedenle bireylerin kendi kayıplarını da göze alarak diğerlerinin durumlarındaki iyileşmelere karşı olabileceğini ileri sürer (Corneo ve diğerleri, 2000).

(iv) Kişisel Tarih ve Talihsizlik Deneyimleri: Yeniden dağılıma dair bireysel farklılıkların muhtemel bir kaynağı bireyin kişisel tarihi ve deneyimi olabilir. Talihsizlik deneyimleri kişileri risk almaya karşı daha mesafeli, gelecek beklentileri hakkında daha az iyimser ve daha fazla yeniden dağılım taraftarı yapabilir (Piketty, 1995) (Giuliano ve diğerleri, 2008) (Alesina ve diğerleri, 2009). Alesina ve Giuliano (2009) işsizlik geçmişi, akraba ölümü, boşanma ve hastaneye yatma gibi kişisel travma geçmişinin yeniden dağılım tercihi ile pozitif ilişki içinde olduğunu bulmuştur.

Öte yandan ekonomik krizler, makroekonomik dalgalanmalar ve savaşlar gibi kolektif yaşanan “zor zamanlar” da yeniden dağılım tercihlerini etkileyebilir (Giuliano ve diğerleri, 2008) (Alesina ve diğerleri, 2009).

2.3. İdeoloji, Kültür ve Sosyal Kimlikler

(i) İdeolojik Tercihler: Genel olarak sol eğilimli bireyler sağ eğilimli bireylere göre yeniden dağılıma daha fazla taraftar olmak eğilimindedir.

(ii) Kültür: Bireyin yaşadığı kültürel çevrenin bireysel tercihler üzerinde etkili olması beklenir. Çalışmalar kültürlerin yeniden dağılım tercihlerini de etkilediğini göstermektedir (Luttmer ve diğerleri, 2008). Ulusal kültürlerde bireyciliğe ve kolektivizme verilen ağırlıklar farklıdır ve bunların eşitliğe karşı tutumlar üzerinde etkili olması beklenir (Alesina ve diğerleri, 2004). Alesina ve Giuliano (2009) göçmenlerde orijin ülkesindeki yeniden dağılım talebinin göç edilen ülkede de sürdürüldüğünü göstermiştir.

(iii) Din: Dinin hem kültürel bir çerçeve sunarak kimlikleri şekillendirmek hem de sosyal normlar sağlamak bakımından yeniden dağılımı etkilemesi beklenir. Dinin bir diğer muhtemel etkisi de din ya da mezheplerin ilgili cemaat ya da topluluğa kötü yaşam deneyimlerine karşı teselli ve bazen maddi destek sağlıyor olmasıdır (Neher, 2012). Bu anlamda dinin bir çeşit sigorta etkisine sahip olduğu ve devlet tarafından sunulan sosyal güvenliğe alternatif bir sigorta sistemi sağladığı düşünülebilir (Clark ve diğerleri, 2005; Dehajia ve diğerleri 2007; Scheve ve diğerleri, 2006).

(iv) Sosyal Kimlikler: Özgecilik üzerine yapılan deneysel ve istatistiksel çalışmaların önemli bulgularından biri özellikle ırk, etnisite gibi gözlemlenebilir sosyal kimliklerin özgecilik davranışını önemli ölçüde etkilediği ve bireylerin aynı sosyal kimliği paylaştığı kişilere daha fazla yardım ederken farklı sosyal kimliklerden bireylere karşı daha fazla bencil olduğudur. (Luttmer, 2001; Fong ve diğerleri, 2009). Bu olgu yeniden dağılım talebinde ABD ile Avrupa arasındaki farklılığı açıklamaya da yardım edebilir. Avrupa ülkelerindeki yüksek yeniden dağı-

lim tercihi homojen etnik yapıları ile ve ABD'deki düşük yeniden dağılım tercihi heterojen etnik yapısı ile de izah edilebilir (Alesina ve diğerleri, 2004).

Shayo (2009) bireylerin kendilerini hangi sosyal katman ile kimliklendirdiklerinin önemli olduğunu, kendilerini bir bütün olarak “ulus” olarak kimliklendiren düşük gelirli ile kendilerini gelir sınıfları ile ilişkilendiren küçük gelirli arasında yeniden dağılım tercihleri farklılıkları olduğunu, kendilerini ulus ile kimliklendirenlerin daha düşük yeniden dağılım talebi sergilediklerini göstermektedir (Shayo, 2009).

Bazı çalışmalar ülkelerin etnik yapısının ve göçmenlerin varlığının yeniden dağılım tercihlerini etkilediğine dair bulgular ortaya koymaktadır. (Dahlberg ve diğerleri, 2011) İsveç örneğinde toplumda göçmen popülasyonunda artışların devlet tarafından sunulacak sosyal faydaların seviyesine ilişkin tercihlerde azalmaya yol açtığını göstermiştir.

3. DEĞİŞKENLER, VERİ VE YÖNTEM

3.1. Değişkenler ve Hipotezler

Birey düzeyinde yeniden dağılım tercihlerini ampirik olarak iki veri kaynağı ile çalışıldığı söylenebilir. Bunlardan birincisi deneysel çalışmalar. İktisatçılar ve siyaset bilimciler son zamanlarda, özellikle nedensellik sorunlarının üstesinden gelmek üzere yaygın bir şekilde laboratuvar ve alan deneylerini kullanıyorlar. Diğer bir veri kaynağı anketle toplanmış gözlemsel verilerin kullanılmasıdır. Anket verilerine dayalı analizlere dair önemli sorun gerçek davranıştan ziyade tutumların ölçülüyor olmasıdır. Diğer bir sorun ise nedenselliğe dair bir çıkarım yapmanın güçlüğüdür. Bu iki soruna rağmen, özellikle Dünya Değerler Araştırması (WVS) ve Avrupa Değerler Araştırması (EVS) gibi uluslararası sosyal anketler veri kapsamı dolayısıyla araştırmacılar tarafından yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Biz de bu çalışmada bu iki veri kaynağından oluşturulmuş bir veri seti ile çalışıyoruz.

Yeniden dağılım tercihlerini ölçmek üzere şu soruya verilen cevaplar kullanılmıştır:

Şimdi gene size bir dizi cetvel göstereceğim. Bu cetvellerde “1” soldaki ifadeye, “10” ise sağdaki ifadeye bütünüyle katıldığınızı göstermektedir. Sizin görüşlerinizin “1” ile “10” arasında nereye düştüğünü gösterir misiniz?

(1) Kişisel çabaları teşvik etmek için gelirlerin daha farklı olması gerekir.

(10) Gelirler daha eşit hale getirilmelidir.

Orijinal soru formunda ilk ölçekte “gelirler daha eşit hale getirilmelidir” ifadesi bulunuyorken biz, yüksek değerlerin daha fazla yeniden dağılım tercihinin gösterecek şekilde yukardaki biçimde verilen cevapları yeniden kodladık (Alesina ve diğerleri, 2009). Yine aynı veri kaynağından bireylerin geçimlerini temin hususunda devletin mi bireyin mi daha fazla sorumlu olması gerektiğini soran bir başka soruyu kullanıyorsa da bu soru açıkça gelir dağılımına ilişkin görüşlere işaret etmediğinden yeniden dağılım tercihinin yansıtıp yansıtmayacağı tartışılabilir.

Tablo 1. Yeniden Dağılım Tercihli

		Frekans	%	Kümülatif %
1	Gelirler farklı olmalı	64956	14.6	14.6
2		30744	6.91	21.51
3		56050	12.6	34.11
4		46508	10.45	44.57
5		37941	8.53	53.1
6		56980	12.81	65.91
7		31182	7.01	72.92
8		34455	7.75	80.66
9		26055	5.86	86.52
10	Gelirler daha eşit hale getirilmeli	59970	13.48	100
Toplam		444841	100	

Soruya verilen cevapların analizlerde kullanılan veri setinde frekans dağılımı Tablo-1'de görülebilir.

2. bölümde yaptığımız literatür incelemesini de takip ederek açıklayıcı değişkenleri üç kategoride değerlendirdik. Değişkenlerin detaylı tanım ve özet istatistikleri EK-1 ve Ek-2'de bulunabilir.

(i) Demografik Faktörler ve Gelir: İlke önce temel bazı demografik ve sosyo-ekonomik faktörleri değerlendirmeye aldık. Bunlar yaş, cinsiyet, medeni hal, istihdam statüsü ve eğitimidir.

Bireylerin yaşına bağlı olarak yeniden dağılımdan faydalarına ilişkin beklentilerinin ve dolayısıyla yeniden dağılım tercihlerinin değişmesi beklenir. Ancak bu ilişki doğrusal da olmayabilir. (Alesina ve diğerleri, 2009) tarafından ifade edildiği gibi yaş ters-U biçimli bir etkiye yani önce orta yaşlar ile desteğe daha çok ihtiyaç duydukları gençlik-yaşlılık dönemleri arasında tercihlerin farklı olması beklenebilir. Bu bakımdan tahminlere *yaşın karesini* de bir tahminci olarak ekteyiz. Yaşla ilgili bir diğer değişken olarak *doğum yılı* bazı tahminlere ekledik. Zira çok sayıda çalışma doğum kohortlarının ekonomik şoklardan teknolojik değişimlere ve gözlemlenmeyen çok sayıda özelliğe ilişkin benzer deneyimleri paylaştığını göstermektedir. Kullandığımız veri kaynağından geçmiş deneyim ve şoklara ilişkin bir değişken elde edemediğimizden doğum yılı bu ortak geçmiş deneyimlerin etkisini test etmek üzere tahminlere ekledik.

Cinsiyeti inceleyen çoğu çalışma kadınların daha fazla yeniden dağılım taraftarı olduğunu gösteriyor ki bizim beklentimiz de bu yönde.

Medeni hali üç kategoride ele aldık: evliler, boşanmış/ayrı olanlar ve evlenmemiş/bekâr olanlar. Evli olmanın daha az yeniden dağılım birliktelik göstermesini bekliyoruz.

İstihdam durumuna ilişkin iki değişken kullandık. Birincisi bireyin hali hazırda *işsiz* olup olmadığını sorgulayan bir kukla değişken, diğeri de risk tutumuna vekâlet edeceğini düşündüğümüz bireyin kendi işini yapıp yapmadığına dair serbest *çalışan* değişkeni. İlke değişkeninin yeniden dağılım tercihi ile pozitif, ikinci değişkenin negatif birliktelik göstermesini bekliyoruz.

Eğitimin temelde gelecek gelir beklentisini ölçmeye vekâlet edecek faktör olduğunu düşünüyoruz. Bu anlamda eğitimle ilgili iki değişken kullandık. İlki bireyin *üniversite* mezunu olup olmadığına dair bir kukla değişken diğeri de bireyin eğitim düzeyi ile babasının (annesinin) *eğitim düzeyi arasındaki fark*. Her iki değişkenin de negatif işaretli olmasını bekliyoruz.

Geliri iki değişkenle değerlendirdik. Önce bireyin gelir düzeyini (kategori cinsinden) inceledik sonra da gelirin mutlak düzeyinden ziyade toplumdaki medyan gelirden bireyin farkının daha etkili olabileceği varsayımı ile bireyin geliri ile o yıl ve o ülkedeki medyan gelirden farkını görece gelir olarak değerlendirdik. n negatif işaretli olmasını bekliyoruz. Her ikisinin de negatif işaretli olmasını bekliyoruz.

(ii) Bireysel Değerler ve Normlar: Demografik faktörlerin ötesinde bireylerin yoksulluğun kaynağına ilişkin görüşlerini, kadercilik anlayışlarını, karşılıklılık motivasyonlarını, özgecilik tutumlarını ve güven düzeylerini ele aldık.

Yoksulluk-adalet anlayışlarını “sizce insanlar neden yoksulluk içinde yaşıyor?” sorusuna verilen cevapları 5 kategori halinde ele aldık. Buna göre “şansızlık” ve “toplumdaki adaletsizlik” şeklindeki cevapların “tembellik” ve “modern gelişmelerin sonucu” cevaplarına göre daha yeniden dağılım yanlısı olacağını düşünüyoruz. Ancak (Bavetta ve diğerleri, 2009)’nin argümanları doğrultusunda yoksulluğa ve adalete dair inançların büyük ölçüde bireylerin özgürlük-otonomi algıları ile bağlantılı olacağını varsayarak bireylerin *kadercilik* ya da hayatlarında kontrollerine ilişkin algılarını da bu bağlamda tahminlere dâhil ettik. İnsanların hayatlarında kontrolleri olmadığını düşünenlerin (kaderciler) insanların tercihlerine göre yaşadığını düşünenlere göre yeniden dağılımı daha mazur görececeklerini düşünüyoruz.

Bireylerin *karşılıklılık* normunu ne derece içselleştirmiş olduklarını çalışmaya dair tutumlara dair üç sorudan faktör analizi ile elde ettiğimiz skorlarla ölçtük. Buna göre daha yüksek skorun (daha fazla karşılıklılık değerine sahip olanlar) diğerlerinden bir şeyler almak anlamına gelecek yeniden dağılıma daha az taraftar olmasını bekliyoruz.

Bireylerin *özgecilik* eğilimlerini çocuk yetiştirmeye dair görüşleri kapsamında sorulan fedakârlığın çocukların evde sahip olması gereken bir değer olup olmadığına ilişkin soruya verdikleri cevapla ölçtük. Fedakârlığı önemli bir değer olan kabul edenlerin daha fazla yeniden dağılım taraftarı olmasını bekliyoruz.

Bireysel değer ve normlar kapsamında son olarak sosyal sermayeye dair çalışmaların yaygınlıkla üzerinde durduğu *güveni* değerlendirdik. Güven toplumda işbirliğini artıran ve kolektif sorunların çözümünü kolaylaştıran en önemli faktörlerden biridir. Bu anlamda toplumdaki diğerlerine olan güveni yüksek bireylerin yeniden dağılıma daha fazla taraftar olması beklenmektedir.

(iii) İdeoloji ve Sosyal Kimlikler: Bireylerin kolektivist ya da liberteryen eğilimlerini dair ideolojik formasyonlarının yeniden dağılıma dair tercihlerle doğrudan ilişkili olması beklenir. Bu anlamda bireylerin kendilerini sağ-sol ayrımında nerede konumlandıklarını ilişkin *siyasal ideolojilerini* tahminlerde ele aldık. Buna göre sol eğilimli bireylerin yeniden dağılıma daha fazla taraftar olmasını bekliyoruz.

Sosyal kimlik inşasında önemli faktörlerden bir diğeri de *dindir*. Dini hem bireylerin ait oldukları din ve mezhep bağlamında ele aldık hem de dindarlık düzeyleri ile etkileşim ile birlikte ayrıca tahminlerde inceledik. Dinin sigorta ve teselli sağlama fonksiyonu bağlamında daha az yeniden dağılımla birliktelik göstermesini ama din ve mezhepler arasında farklılıklar olmasını bekliyoruz.

Sosyal kimlik kapsamında incelediğimiz bir diğer değişken *sosyal sınıf* oldu. Bireyin bulunduğu sosyal sınıf aynı zamanda ortak bazı değerleri de ifade edecektir. Soru bireyin sübjektif değerlendirmesine dayandığından gerçekte ait olduğu sınıftan ziyade ait hissettiği sınıfı

vereceğinden bu anlamda daha işlevseldir. Öte yandan literatürde görüldüğü gibi bireyin kendini ulusal kimlikle mi yoksa alt kimliklerle mi ifade ettiği de ulusal düzeyde bir kolektif faaliyet olan yeniden dağılıma dair görüşlerini etkilemesi beklenir. Bunun için bireyin “Türk” olmaktan ne derece gurur duyduğunu sorgulayan *ulusal gurur* değişkenini de değerlendirdik.

3.2. Veri ve Yöntem

Çalışmada kullanılan veriler Dünya Değerler Araştırması (WVS) ve Avrupa Değerler Araştırması (EVS) kapsamında toplanmış veri setlerinin birleştirilmesinden elde edilmiştir. Birleştirme ile daha fazla dünya ülkesini kapsayan geniş bir örnekleme ulaşmak hedeflenmiştir. Her iki araştırma da 1981’den bu tarafa çok sayıda ülkede (ilk dalgadan bu tarafa kümülatif olarak her iki anket 113 ülke/bölgede, dünya nüfusunun %90’ını temsil edecek şekilde uygulanmıştır), ülkeyi temsil edecek örneklemeler üzerinden bireylerin değerleri, inançları, politik, sosyal ve ekonomik tutumlarını ve bunlardaki değişimi incelemek üzere uygulanmaktadır. En son, WVS’nin 6. dalgası (2010-2014) ve EVS’nin 4. dalgası (2008-2010) uygulanmıştır. İki veri setini birleştirdiğimizde zaman boyutuna göre toplamda 7 dalga elde ettik. EK-3 bu birleştirmeye dair bilgileri göstermektedir.

Verilerin analizinde tahminler iki ekonometrik yönteme göre yapılmıştır. Basitlik için öncelikle en küçük kareler regresyonlarını (OLS) kullandık. Daha sonra aynı denklemleri hem bağımlı değişken olarak yeniden dağılım tercihi 10 kategoriden oluştuğundan hem de yöntemsel farklılıklara karşı sonuçların sağlamlığını test edebilmek için sıralı lojistik regresyonlarla (OLOGIT) tahminleri yineledik. Sonuçlar büyük ölçüde birbiri ile tutarlı idi. Tablolar her iki tahminden de sonuçları raporlamaktadır. Tahmin edilen tüm denklemlerde ülke ve uygulanan EVS/WVS dalgasından kaynaklanan etkileri kontrol altına alabilmek için ülke ve dalga sabit etkileri dâhil edilmiştir. Ayrıca OLS tahminlerinde anlamlılık daha hassas ölçmek üzere ‘robust’ standart hatalar kullanılmıştır. Sıralı lojistik regresyon tahminlerinde tablolarda bahis oranları (odd ratios) değil katsayılar raporlanmaktadır.

Tahmin stratejisi olarak önce temel demografik değişkenleri ve gelirin etkisini inceledik (Tablo-2). Bu şekilde tahmin edilen temel modele daha sonra bireysel değer ve normların etkisini dahil ettik. Son olarak da sosyal kimliklere ve ideolojiye dair değişkenlerin etkisi test edildi. Modellerin tasarımı birbiri ile korelasyonu yüksek değişkenler aynı modelde ele alınmasından mümkün olduğunca kaçınılmıştır.

4. BULGULAR

Demografik değişkenlerin ve gelirin etkisine dair analizler Tablo-2’de sunulmaktadır. Yaş denklemlerin çoğunda istatistiksel olarak anlamlıdır. (1) ve (2) numaralı sütunlarda yaş pozitif ve anlamlı işarete sahiptir. Yaş yükselirken yeniden dağılım taraftarlığı küçük katsayılarla da olsa artmaktadır. Diğer denklemlerde bunun yerine doğum kohortunun etkisini değerlendirmek üzere *doğum yılı* denklemlerde kullanılmıştır ve negatif etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Buna göre daha yeni nesiller eski ile karşılaştırıldığında daha az yeniden dağılım taraftarıdır.

Diğer çalışmalara paralel olarak *kadın* olmak pozitif ve tüm denklemlerde istatistiksel olarak anlamlı ve önemli bir değişkendir. Kadınlar açıkça daha yüksek yeniden dağılım tercihi-ne sahiptir.

Yine beklentilerimiz doğrultusunda *evli* olmak diğer iki kategoriye göre daha düşük bir yeniden dağılım yanlılığı ile beraberlik göstermektedir. Boşanmış/dul/ayrı olanlar ve bekârlar evlilere göre yeniden dağılıma daha fazla taraftardır.

Gelirin etkisi bir diğer katsayısı bakımından önemli ve anlamlı değişkendir. İlke dört denklemde gelir mutlak düzeyi ile değerlendirilmiş ve negatif katsayıya sahip bulunmuştur. Diğer dört denklemde ise bireyin *görece gelir* pozisyonunun etkisini değerlendirmek üzere gelirinin medyan gelirden farkı değerlendirilmiş ve o da benzer derecede etkili ve anlamlı bulunmuştur.

İşsizler daha yüksek gelir dağılımı taraftarı iken kendi işini yapanlar beklenildiği gibi muhtemel risk tercihleri ile bağlantılı olarak daha az yeniden dağılım tercihi sergilemiştir. Her iki değişken için de katsayılar anlamlıdır.

Tablo 2. Yeniden Dağılım Tercihleri: Demografik Faktörler ve Gelir

	(1) OLS	(2) OLOGIT	(3) OLS	(4) OLOGIT	(5) OLS	(6) OLOGIT	(7) OLS	(8) OLOGIT
yaş	0.0045** (0.0017)	0.0027** (0.0011)						
doğum yılı			-0.0099*** (0.0016)	-0.0061*** (0.0010)	-0.0122*** (0.0017)	-0.0076*** (0.0011)	-0.0023 (0.0045)	-0.0021 (0.0029)
yaş ²	0.00001 (0.00002)	0.000001 (0.00001)	-0.0001** (0.00001)	-0.00003** (0.00001)	-0.0001*** (0.00002)	-0.0001*** (0.00001)	0.00002 (0.00004)	0.00001 (0.00003)
cinsiyet (=kadın)	0.143*** (0.0094)	0.0885*** (0.0058)	0.150*** (0.0094)	0.0927*** (0.0058)	0.116*** (0.0102)	0.0705*** (0.0063)	0.143*** (0.0250)	0.0875*** (0.0163)
medeni hal (baz kategori: evli)								
boşanmış/dul/ayrı	0.0528*** (0.0153)	0.0328*** (0.0093)	0.0603*** (0.0154)	0.0376*** (0.0094)	0.0661*** (0.0167)	0.0418*** (0.0103)	-0.0362 (0.0359)	-0.0172 (0.0232)
bekar	0.0344* (0.0136)	0.0240** (0.0084)	0.0522*** (0.0134)	0.0350*** (0.0083)	0.0903*** (0.0145)	0.0568*** (0.0090)	-0.0157 (0.0369)	-0.0119 (0.0240)
gelir	-0.139*** (0.0021)	-0.0839*** (0.0013)	-0.134*** (0.0021)	-0.0814*** (0.0013)				
görece gelir (medyan gelirden fark)					-0.114*** (0.0026)	-0.0705*** (0.0016)	-0.127*** (0.0081)	-0.0819*** (0.0053)
işsiz	0.0996*** (0.0176)	0.0590*** (0.0106)	0.0950*** (0.0178)	0.0557*** (0.0108)	0.0525** (0.0187)	0.0312** (0.0113)	0.124** (0.0456)	0.0901** (0.0290)
serbest çalışan	-0.152*** (0.0165)	-0.0976*** (0.0101)	-0.147*** (0.0166)	-0.0956*** (0.0102)	-0.154*** (0.0180)	-0.0991*** (0.0111)	-0.269*** (0.0546)	-0.191*** (0.0348)
üniversite					-0.299*** (0.0121)	-0.178*** (0.0076)		
baba eğitimi fark							-0.0237** (0.0091)	-0.0154** (0.0059)
N	387034	387034	377849	377849	319695	319695	49171	49171
R ²	0.094		0.095		0.097		0.149	
WVS-EVS Dalga Sayısı	8	8	8	8	7	7	1	1
Ülke Sayısı	112	112	111	111	111	111	47	47

Standart hatalar parantez içindedir. OLS tahminlerde "robust" standart hatalar kullanılmıştır. Tahminlerde "WVS/EVS dalga" ve "ülke" sabit etkileri dâhil edilmiştir.

* p<0.05, ** p<0.01, *** p<0.001

(5)/(6) ve (7)/(8) numaralı sütunlarda eğitimin etkisi incelenmiştir. *Üniversite* eğitime sahip olmak diğer eğitim kategorilerine göre oldukça önemli ve anlamlı derecede daha az yeniden dağılım talebi ile birliktelik göstermektedir. Bireyin eğitiminin *babanın eğitiminden* daha yüksek olması da yine negatif ve anlamlı katsayıya sahiptir. Her iki değişkenin de gelecek gelir beklentisi ve mobilite beklentisi hipotezi (POUM) ilişkili olacağı daha önce tartışılmıştı. Bu anlamda bulguların bu hipotezi desteklediği söylenebilir.

Tablo-3'de ise Tablo-2'de oluşturulmuş temel tahmine (5 ve 6 sütunlardaki denklemler baz model olarak alınmıştır) ek olarak bireysel değer ve normların etkisi incelenmektedir. Tüm tahminler boyunca en anlamlı değişkenlerden biri *yoksulluğa verilen anlamdır*. Buna göre yoksulluğu şanssızlıkla ilgili görenlerle karşılaştırıldığında tembellikle bağlantılı görenler, modern gelişmelerin doğal sonucu olarak görenler ve diğer nedenlere bağlayanlar açıkça daha az yeni-

den dağılım tercihi sergilemektedir. Buna göre yoksulluğun kökeninde şanssızlığı ve toplumda ki adaletsizliği görenler diğerlerinden daha fazla yeniden dağılım taraftarıdır. Bu yönde tercihler bireylerin hayatlarında otonomi ve kontrol algıları ile da bağlantılı olabilir. Bunu değerlendirmek için hayatta tercihlerin oluşumunda *kontrol-kadercilik eğilimlerine* dair değişken (daha yüksek değer hayatta daha az kontrolü yani kaderciliği temsil etmektedir) eklendiğinde kadercilik eğilimlerinin yeniden dağılım tercihleri ile pozitif ilişkili olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Yeniden Dağılım Tercihleri: Bireysel Değerler ve Adalet

	(9) OLS	(10) OLOGIT	(11) OLS	(12) OLOGIT	(13) OLS	(14) OLOGIT	(15) OLS	(16) OLOGIT
(5) ve (6) Numaralı denklemlerdeki değişkenler dâhil edilmiştir.								
yoksulluk - adalet (baz kategori: şanssızlık)								
tembellik	-0.381*** (0.0321)	-0.241*** (0.0207)						
toplumdaki adaletsizlik	0.171*** (0.0303)	0.124*** (0.0195)						
modern gelişmelerin sonucu	-0.392*** (0.0332)	-0.240*** (0.0216)						
hiçbiri	-0.242*** (0.0640)	-0.142*** (0.0415)						
kadercilik/kontrol	0.0750*** (0.0047)	0.0521*** (0.0029)						
karşılıklılık indeksi			-0.0781*** (0.0061)	-0.0520*** (0.0038)				
özgecilik(=fedakarlık: önemli)					0.0674*** (0.0114)	0.0405*** (0.0070)		
güven							0.109*** (0.0119)	0.0689*** (0.0074)
N	76767	76767	153383	153383	312420	312420	307518	307518
R2	0.154		0.128		0.097		0.098	
WVS-EVS alga sayısı	3	3	4	4	7	7	7	7
Ülke sayısı	49	49	85	85	110	110	110	110
Standart hatalar parantez içindedir. OLS tahminlerde 'robust' standart hatalar kullanılmıştır. Tahminlere "WVS/EVS dalga" ve "ülke" sabit etkileri dâhil edilmiştir.								
* p<0.05, ** p<0.01, *** p<0.001								

Çalışma ve yardım almaya dair üç sorunun faktör skorlarından elde edilen *karşılıklılık* indeksi (daha yüksek değerler karşılıklılık motivasyonun daha fazla olduğunu göstermektedir) negatif ve anlamlı katsayılarla sahiptir. Buna göre karşılıklılık motivasyonu artarken yeniden dağılım yanlısı tercihler azalmaktadır. *Özgecilik* anlamlı ve pozitif katsayıya sahiptir. Fedakarlığı değer olarak kabul edenler yeniden dağılıma da daha fazla taraftardır. Son olarak *güven* yine önemli ve anlamlı bulunmuştur. Bireysel olarak tanımadığı toplum üyelerine karşı daha fazla güven besleyenler daha fazla yeniden dağılım yanlılığı göstermiştir.

Tablo-4'de yine baz denkleme ek olarak sosyal kimlik ve ideolojiye dair değişkenlerin etkisi incelenmiştir. *Siyasal ideoloji* bekleneneceği gibi anlamlı bir değişkendir. Kendilerini daha "sağcı" tanımlayanlar yeniden dağılıma daha az taraftardır.

Tablo 4. Yeniden Dağılım Tercihleri: Sosyal Kimlikler ve İdeoloji

	(17) OLS	(18) OLOGIT	(19) OLS	(20) OLOGIT	(21) OLS	(22) OLOGIT	(23) OLS	(24) OLOGIT
(5) ve (6) Numaralı denklemlerdeki değişkenler dâhil edilmiştir.								
siyasal ideoloji	-0.147*** (0.0028)	-0.108*** (0.0017)						
din (baz kategori: dinsiz)								
Diğer dinler		-0.119*** (0.0240)	-0.0731*** (0.0149)					
Katolik		-0.0683** (0.0210)	-0.0378** (0.0130)					
Protestan		-0.123*** (0.0239)	-0.0626*** (0.0151)					
Ortodoks		-0.177*** (0.0285)	-0.107*** (0.0175)					
Yahudi		-0.153 (0.0862)	-0.0820 (0.0549)					
Müslüman		-0.195*** (0.0294)	-0.125*** (0.0180)					
Hindu		-0.121* (0.0612)	-0.0748* (0.0366)					
Budist		-0.0843* (0.0395)	-0.0537* (0.0261)					
Din*dindarlık								
Diğer dinler*dindarlık				-0.0355*** (0.00832)	-0.0229*** (0.00513)	-0.0222* (0.00966)	-0.0160** (0.00597)	
Katolik*dindarlık				-0.0229** (0.00759)	-0.0143** (0.00468)	-0.0101 (0.00911)	-0.00643 (0.00563)	
Protestan*dindarlık				-0.0394*** (0.00837)	-0.0218*** (0.00523)	-0.0242* (0.00980)	-0.0122* (0.00615)	
Ortodoks*dindarlık				-0.0699*** (0.00953)	-0.0439*** (0.00580)	0.00652 (0.0119)	0.00417 (0.00734)	
Yahudi*dindarlık				-0.0479 (0.0318)	-0.0295 (0.0197)	-0.0285 (0.0351)	-0.0162 (0.0218)	
Müslüman*dindarlık				-0.0643*** (0.00886)	-0.0421*** (0.00543)	-0.0721*** (0.0102)	-0.0476*** (0.00632)	
Hindu*dindarlık				-0.0577*** (0.0170)	-0.0367*** (0.0101)	-0.0493** (0.0188)	-0.0319** (0.0112)	
Budist*dindarlık				-0.0462** (0.0146)	-0.0298** (0.00946)	-0.0375* (0.0158)	-0.0239* (0.0103)	
Dinsiz*dindarlık				-0.00472 (0.0103)	-0.00299 (0.00631)	-0.00785 (0.0116)	-0.00530 (0.00713)	
sosyal sınıf							-0.145*** (0.00768)	-0.0953*** (0.00472)
ulusal gurur							-0.135*** (0.00950)	-0.0907*** (0.00589)
N	242447	242447	289630	289630	285227	285227	206490	206490
R2	0.105		0.100		0.100		0.103	
Dalga sayısı	7	7	7	7	7	7	4	4
Ülke sayısı	105	105	107	107	106	106	59	59

Standart hatalar parantez içindedir. OLS tahminlerde 'robust' standart hatalar kullanılmıştır. Tahminlere "WVS/EVS dalga" ve "ülke" sabit etkileri dâhil edilmiştir.

* p<0.05, ** p<0.01, *** p<0.001

İlginç bir değişken bireyin ait olduğu *din* ya da mezheptir. Tahminlerde baz kategori olarak "herhangi bir dine bağlı olmayanlar" alınmıştır. Buna göre tüm dinler bu kategoriden daha az yeniden dağılım yanlılığı sergilemektedir. Katsayıların büyüklüğü açısından değerlendirildiğinde bu baz kategoriye göre eşitsizliklere en taraftar din grubu Müslümanlar ve arkasından Yahudilerdir. Ancak Yahudiler için katsayı istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Diğer tüm kategoriler için anlamlıdır.

Bir dine dâhil olmanın ötesinde bireyin ne derece dindar biri olduğunun da önemli olduğu düşünülebilir. Bunu test etmek için *din değişkeni ile dindarlığın etkileşimi* test edilmiştir. Etkileşimler Yahudiler ve herhangi bir dine inanmayanlar için anlamsız diğer tüm kategorilerde istatistiksel olarak anlamlıdır. Etkileşimli tahminlerde Müslümanlıkla diğer dinler arasındaki sözkonusu fark görece önemsiz hale gelmiştir.

Bireylerin kendilerini hangi sınıfa ait hissettiklerine dair subjektif değerlendirmeye dayalı *sosyal sınıf* değişkeni (daha yüksek değerler daha üst sınıfı ifade etmektedir) anlamlı ve negatif etkiye sahiptir. Bireyin kendini ulusal kimlikle ifade edip etmediğini değerlendirmek üzere denklemlere dâhil ettiğimiz *ulusal gurur* değişkeni de istatistiksel olarak anlamlıdır. Ancak (Neher, 2012)'nin sonuçlarına benzer ve ilginç bir şekilde katsayı negatiftir. Yani daha yüksek milliyetçilik ve ulusal gurur daha az yeniden dağılım tercihi ile beraberlik göstermektedir. Muhtemel bir açıklama ilgili sorunun ulusal kimliklendirmeden daha çok bireyin ideolojik for-

masyonunu (sağ ideoloji anlamında) temsil etme kabiliyetinin daha fazla olmasıdır. Bu açıdan milliyetçilerin daha fazla fedakârlık yanlısı ve ulusal politikalarda daha “etkinlik” odaklı olmaları beklenebilir. Bu durumda yeniden dağılıma daha az taraftar olabilir ve etkinliği daha fazla önemseyebilirler. Bunu değerlendirmek için aşağıdaki tabloda “ülkeni birincil amacı ne olmalıdır?” sorusuna verilen cevapların ortalama ulusal gurur düzeyi ile ilişkisi sunulmaktadır.

Tablo 5. Ulusal Gurur ve Ülkenin Öncelikleri

	Ort.	St. Hata
Yüksek düzeyli ekonomik büyüme	3.45	0.001695
Güçlü silahlı kuvvetler	3.56	0.003498
Düşünce özgürlüğü	3.36	0.00312
Şehirleri ve ülkeyi güzelleştirmek	3.40	0.005156

Görüldüğü gibi yüksek ekonomik büyüme ve güçlü silahlı kuvvetlere öncelik verenlerin milliyetçilik düzeyi ortalama olarak diğer politika alternatiflerinden (biri özgürlüğe diğeri estetiğe vurgu yapıyor) yüksektir. Bu açıdan milliyetçiliğin toplumun bireylerinden daha fazla fedakârlık beklentisi ile beraber, gelir dağılımında adaletten ziyade daha yüksek etkinlik odaklı bir ideolojik tutum sağladığı düşünülebilir. Öte yandan bu hususun ülkelerin etnik formasyonları da dikkate alınarak incelenmesi gerekebilir. Zira etnik olarak heterojen ya da yüksek derecede göç alan ülkelerde milliyetçilerin daha az yeniden dağılım tercihi göstermesi beklenebilir. Yine de konu daha ileri düzeyde incelemeye ihtiyaç duyuyor

3. TARTIŞMA ve SONUÇ

Çalışma yeniden dağılım tercihlerinin belirleyicilerini teorik ve ampirik literatür ışığında ve WVS/EVS’den veri ile detaylı bir incelemesini sunmayı amaçlamıştır. Çalışmanın bulguları büyük ölçüde hipotezlerine ve diğer çalışmaların bulgularına paraleldir. Sonuçlar göstermektedir ki yaş, medeni durum, cinsiyet gibi demografik değişkenler yeniden dağılım tercihleri üzerinde etkilidir. Yaş dışında benzer şok ve değişimleri deneyimlemeyi temsil eden doğum kohortu da anlamlı bir değişkendir.

Gelir hem mutlak düzeyi bakımından hem de medyan gelirden fark olarak daha az yeniden dağılımla birliktelik göstermektedir. POUM hipotezini test etmek üzere incelediğimiz eğitim düzeyi ve babanın eğitim düzeyinden fark, hipotezin öngörülerine paralel olarak yeniden dağılım tercihi üzerinde negatif etkiye sahiptir. Bireylerin risk tercihlerinin bir yansıması olarak görülebilecek “kendi işini yapıyor olmak” yine daha az yeniden dağılım tercihi ile beraberlik göstermektedir.

En önemli değişkenlerden biri yoksulluğun nedenine ilişkin görüşlerdir. Dolaylı olarak yeniden dağılımdan yararlanacakların bunu hak edip etmeyeceğine ilişkin tutumların göstergesi olarak görülebilecek bu değişkenin katsayıları önemli ve anlamlıdır. Buna göre yoksulluğun nedenini tembellik ve modern gelişmelerin doğal sonucu olarak görenler şanssızlık ve toplumdaki adaletsizlik olarak görenlere göre yeniden dağılıma daha az taraftardır. Bunun yanında hayat kontrolü algısı (kadercilik), karşılıklılık motivasyonu, özgecilik ve güven, yeniden dağılım tercihini belirlemek bakımından anlamlı bireysel değer ve normlar olarak bulunmuştur.

Siyasal yelpazede kendini daha “sağ” çerçevesinde ifade edenler “sol” eğilimlilere göre daha az yeniden dağılım yanlısıdır. Çalışmanın ilginç bir bulgusu bireylerin ait olduğu din kate-

gorilerinin hem sosyal kimlikleri ve bireysel değerleri etkilemek bakımından hem de sigorta işlevi görmek bakımından yeniden dağılım tercihlerinde etkili olduğudur. Buna göre herhangi bir dine bağlı olmayanlara göre tüm din kategorileri gelir eşitsizliklerine daha olumlu bakmaktadır. Din ile dindarlık etkileşimi de yine anlamlı sonuçlar üretmiştir. Çalışma sosyal kimliklerin önemli olduğunu bu anlamda sübjektif sosyal sınıf aidiyetinin ve ulusal gururun yeniden dağılım tercihlerini etkilediğini bulmuştur. Ulusal gurur değişkeni üzerine negatif katsayı bulunmuştur. Bu milliyetçiliğin daha fazla bireysel fedakârlık ve etkinlik yanlılığı ile ve etnik olarak heterojen ya da yüksek göçmen alan ülkelerde “başkaları” ile paylaşımda isteksizlikle izah edilebilir. Ülkelerin etnik yapısını dikkate alan bir çalışma ile konu daha ileri araştırılabilir.

Yüzün üzerinde ülkeden ve uzun bir zaman periyodundan yüksek gözlem sayılı bir veriye dayanıyor olmanın avantajına karşın çalışmanın temel kısıtlılıklarından biri analizlerin gözlemsel veriye dayalı olması ve anket verilerinin gerçek dünyada davranışı ölçmekten çok tutumları ölçüyor olmasıdır. Bu anlamda sağlam nedensellik ilişkileri tespit etmek ve tutumların gerçek davranışa dönüşümünü garanti etmek bakımından günlükler çalışmanın da maruz kaldığı kısıtlılıklardır.

KAYNAKLAR

- Alesina, A., and Angeletos, G. M. (2005). "Fairness and Redistribution: US vs. Europe." *American Economic Review*, 95: 913-35.
- Alesina, A., and Giuliano, P. (2007). "The Power of the Family." NBER Working Papers (13051).
- Alesina, A., and Giuliano, P. (2009). "Preferences for redistribution." NBER Working Papers (14825).
- Alesina, A., and Glaeser, E. (2004). *Fighting Poverty in the US and Europe: A World of Difference*, Oxford University Press, Oxford UK:
- Andreoni, J., and Vesterlund, L. (2001). "Which is the Fair Sex? Gender Differences in Altruism." *Quarterly Journal of Economics*, 116(1): 293-312.
- Bavetta, S., Patti, B. M., and Navarra, P. (2009). *Autonomy Freedom, Preferences for Redistribution and the Individual's Willingness to Work*. mimeo. https://www.bancaditalia.it/pubblicazioni/altri-atti-seminari/2010/bavetta_100610.pdf, (Erişim Tarihi: 16.10.2018).
- Bénabou, R., and Ok, E. A. (2001). "Social mobility and the demand for redistribution: The POUM hypothesis." *The Quarterly Journal of Economics*, 116(2): 447-487.
- Benebou, R., and Tirole, J. (2006). "Beliefs in a Just World and Redistributive Politics." *Quarterly Journal of Economics*, 121(2): 699-746.
- Camerer, C. F. (2003). *Behavioral Game Theory: Experiments in Strategic Interaction*, Princeton University, Princeton, NJ.
- Clark, A., and Lelkes, O. (2005). "Deliver Us from Evil: Religion as Insurance." European Center for Social Welfare Policy and Research, PER Working Paper 06/03.
- Corneo, G. and Grüner, H. P. (2000). "Social Limits to Redistribution." *American Economic Review*, (90): 1491-1507.

- Dahlberg, M., Edmark, K., and Lundqvist, H. (2011). "Ethnic Diversity and Preferences for Redistribution." CESifo Working Paper, no. 3325.
- Dehajia, R., DeLeire, T., and Luttmer, E. F. (2007). "Insuring Consumption and Happiness Through Religious Organizations." *Journal of Public Economics*, (91): 259-279.
- Esarey, J., Salmon, T., and Barrilleaux, C. (2012). "What Motivates Political Preferences? Self-Interest, Ideology, and Fairness in a Laboratory Democracy." *Economic Inquiry*, 50(3): 604-624.
- Esping-Andersen, G. (1999). *Social Foundations of Postindustrial Economies*. Oxford University Press, Oxford, UK.
- Fajnzylber, P., Lederman, D., and Loayza, N. (2002). "Inequality and Violent Crime." *The Journal of Law and Economics*, 45(1): 1-40.
- Fong, C. M., and Luttmer, E. F. (2009). "What determines giving to Hurricane Katrina victims? Experimental evidence on racial group loyalty." *American Economic Journal: Applied Economics*, 1: 64-87.
- Giuliano, P., and Spilimbergo, A. (2008). *Growing Up in Bad Times: Macroeconomic Volatility and the Formation of Beliefs*. mimeo. http://www.eief.it/files/2008/11/growingup_conferences.pdf, (Erişim Tarihi: 16.10.2018).
- Hess, G. D. (2004). "Marriage and Consumption Insurance: What's Love Got to Do with It?" *Journal of Political Economy*, (112): 290-318.
- Luttmer, E. (2001). "Group Loyalty and the Taste for Redistribution." *Journal of Political Economy*, 109(3): 500-528.
- Luttmer, E., and Singhal, M. (2008). *Culture, Context and the Taste for Redistribution*. NBER Working Papers, (14268).
- Meltzer, A. H., and Richard, S. F. (1981). "A Rational Theory of the Size of the Government." *Journal of Political Economy*, 89 (5): 914-27.
- Neher, F. (2012). "Preferences for Redistribution Around the World." Free University Berlin, School of Business ve Economics Discussion Papers, 2012/2.
- Piketty, T. (1995). "Social Mobility and Redistributive Politics." *The Quarterly Journal of Economics*, (110): 551-84.
- Scheve, K., and Stasavage, D. (2006). "Religion and Preferences for Social Insurance." *Quarterly Journal of Political Science*, 1(3): 255-286.
- Shayo, M. (2009). "A Model of Social Identity with an Application to Political Economy: Nation, Class, and Redistribution." *American Political Science Review*, 103(2): 147-174.
- Todd, E. (1985). *The Eplanation of Ideology: Family Structures and Social Systems*, Basil Blackwell Oxford UK.

EKLER

EK 1. Değişkenlerin Özet İstatistikleri

Değişken	Gözlem sayısı	Ortalama	St. Hata	Min.	Maks.
Yeniden dağılım	444,841	5.261026	2.985263	1	10
Yaş	443,771	42.02468	16.53921	15	108
Yaş ²	443,771	2039.618	1551.247	225	11664
Doğum yılı	433,751	1960.675	17.84618	1896	1999
Cinsiyet	444,505	1.521153	0.499553	1	2
Medeni durum	443,401	1.617906	0.852686	1	3
Gelir	398,496	4.66357	2.38506	1	11
Görece gelir	398,496	0.142639	2.157136	-8	9
Üniversite	375,540	0.241759	0.428149	0	1
Baba eğitim fark	59,413	0.808645	1.438601	-6	6
İşsiz	434,068	0.089663	0.285699	0	1
Serbest çalışan	434,068	0.09692	0.29585	0	1
Yoksulluk adalet	146,937	2.688703	1.036349	1	5
Kadercilik	428,981	4.186572	2.380858	1	10
Karşılıklılık	185,853	0.016405	1.291013	-4.24137	1.97447
Özgecilik	434,915	0.29895	0.457799	0	1
Güven	426,339	0.279334	0.448673	0	1
Politik ideoloji	330,580	5.604477	2.305404	1	10
Din	395,012	3.212654	2.624741	0	8
Dindarlık	432,298	2.937231	1.075429	1	4
Sosyal sınıf	270,402	2.691097	0.985987	1	5
Ulusal gurur	423,256	3.413024	0.75884	1	4

Not: Kategorik değişkenler için yüzde dağılımlar EK2’de verilmiştir.

EK 2. Değişkenler ve Tanımları

Değişken	Açıklama
Yeniden dağılım	Şimdi size bir dizi cetvel göstereceğim. Bu cetvellerde “1” soldaki ifadeye, “10” ise sağdaki ifadeye bütünüyle katıldığınızı göstermektedir. Sizin görüşlerinizin “1” ile “10” arasında nereye düştüğünü gösterir misiniz? (1) Kişisel çabaları teşvik için gelirlerin daha da farklı olması gerekir- (10) Gelirler daha eşit hâle getirilmelidir. (Orijinal cevaplar ters kodlanmıştır.)
Yaş	Yaşınız
Yaş ²	Yaşın karesi
Doğum yılı	Doğum yılınız
Cinsiyet	(1) Erkek: %47,9; (2) Kadın: %52,1
Medeni durum	(1) Evli/evli gibi birlikte yaşıyor: %62,6; (2) Boşanmış/Dul/Ayrı: %12,7; (3) Bekâr/Evlenmemiş: %24,6
Gelir	Hane halkının yıllık gelirini temsilen (1) ile (11) arasında gelir ölçeği
Görece gelir	Hane halkının gelirinin o ülkenin o yıl anketinde yer alan medyan gelirden farkı (Hane halkının geliri – Medyan gelir)
Üniversite	Eğitim durumunuz nedir? En son hangi okulu bitirdiniz veya yarım bıraktınız? Üniversite eğitimi (başlangıç ve ileri düzey) almış olanlar: %20,4
Baba eğitim fark	Kişinin eğitim düzeyi ile babanın (annenin) eğitim düzeyi arasındaki fark (Kişinin eğitimi – Babanın eğitimi)
İşsiz	İstihdam durumu sorusuna “işsiz” olarak cevap verenler (%8,8)
Serbest çalışan	İstihdam durumu sorusuna “kendi işimin sahibiyim” olarak cevap verenler (%9,7)
Yoksulluk-adalet	Sizce insanlar neden yoksulluk yaşıyorlar? (1) Şansızlık (%4,9); (2) Tembellik (%8,9); (3) Toplumdaki adaletsizlik (%12,2); (4) Modern gelişmelerin sonucu (%6); (5) Bunların hiçbirisi (%1,1)
Kadercilik	Bazıları insanların tercihlerini tamamen özgürce yaptıklarını ve hayatlarının insanların kendilerinin kontrolünde olduğunu, bazıları ise insanın kendi hayatı üzerinde bir etkisi olmadığını düşünür. Siz bu cetvelde kendi düşüncenizi nereye yerleştirirsiniz? (1) Tamamen tercihlerimizle yaşarız; (10) Hiçbir şekilde hayatımız üzerinde kontrolümüz yoktur. (Cevaplar orijinale göre ters kodlanmıştır)
Karşılıklılık indeksi	Bireyin çalışmaya karşı tutumunu ölçen 3 sorunun temel bileşenler faktör analizinden (principal component analysis- pca aracılığıyla) elde edilmiş faktör skorudur. Sorular: “Çalışmadan, bir iş yapmadan para almak, insanın gururunu kırarak bir durumdur”; “Bir işte çalışmayanlar, sonunda tembelleşir”; “Çalışmak, topluma karşı bir görevdir”. Cevaplar 1-kesinlikle doğru 5-kesinlikle yanlış şeklindedir (orijinal cevaplar ters kodlanmıştır).
Özgencilik	Burada çocukların evde öğrenmesi gereken bazı nitelikler görüyorsunuz. Siz hangilerini özellikle önemli buluyorsunuz? – Fedakârlık: (0) Anılmadı (%68,5) (1) Önemli (%29,2)
Güven	Sizce genelde insanların çoğunluğuna güvenilebilir mi? Yoksa başkalarıyla bir ilişki kurarken veya iş yaparken çok dikkatli olmak mı gerekir? (0) Güvenilemez dikkatli olmak gerekir (%69); (1) Güvenilebilir (%26,8)
Politik ideoloji	Siyasi konularda “sol”dan ve “sağ”dan bahsedildiğini sık sık duyuyoruz. “1” en solu, “10” ise en sağı göstermek üzere kendinizin siyasal görüşünü bu cetvelde nerede görüyorsunuz?”
Din	Bir dine bağlı mısınız? “Evet” ise hangi dine? (0) Diğer (%8,8); (1) Katolik (%26); (2) Protestan (%10,1); (3) Ortodoks (%11,5); (4) Yahudi (%0,5); (5) Müslüman (%15,3); (6) Hindu (%2); (7) Budist (%2,2); (8) Dini yok (%12,3)
Dindarlık	Sizce “din” hayatta ne kadar önemlidir? (1) Hiç önemli değil – (4) Çok önemli
Sosyal sınıf	İnsanlar bazen kendilerini bir sınıfa mensup olarak görürler? Siz, kendinizi şu sınıflardan hangisine ait görürsünüz? (1) Alt sınıf (%7,9); (2) Çalışan, işçi, emekçi sınıfı (%17,1); (3) Orta sınıfın altı (%22,8); (4) Orta sınıfın üstü (%11,9); (5) Üst sınıf (%1,1)
Ulusal gurur	 (Örneğin Türk) olmaktan ne kadar gurur duyuyorsunuz? (1) Hiç gurur duymuyorum – (4) Çok gurur duyuyorum (orijinal cevaplar ters kodlanmıştır).

EK 3. WVS ve EVS Dalgalarının Birleştirilmesi

Birleştirilmiş Dalga Kodu	Birleştirilmiş Dalgaların Kapsadığı Yıllar	Orijinal EVS Dalgası	Orijinal WVS Dalgası	Türkiye Anket Yılı
1. Dalga*	1981-1984	EVS 1 (1981-1984)	WVS 1 (1981-1984)	-
2. Dalga	1989-1993	EVS 2 (1990-1993)	WVS 2 (1989-1993)	1990
3. Dalga	1994-1998	-	WVS 3 (1994-1998)	1996
4. Dalga	1999-2004	EVS 3 (1999-2001)	WVS 4 (1999-2004)	2001
5. Dalga	2005-2009	-	WVS 5 (2005-2009)	2007
6. Dalga	2008-2010	EVS 4 (2008-2010)	-	2009
7. Dalga	2010-2014	-	WVS 6 (2010-2014)	2011

* İlk dalgada yeniden dağılıma ölçmeye dair soru sorulmamıştır.